

**PRIKAZ REZULTATA MERENJA I ANALIZE TEHNOEKONOMSKIH
PARAMETARA NA REALIZOVANOM DEMONSTRACIONOM POSTROJENJU ZA
REKUPERACIJU TOPLOTE NA VMA**

**Ivan JOJIĆ, Miodrag ISAKOV, Dimitrije VORONJEC, Institut „Kirilo Savić”a.d. –
Beograd, e-mail: ivan.jojic@iks.rs
Đorđe ČANTRAK, Dejan ILIĆ, Miloš BANJAC, Mašinski fakultet – Beograd
e-mail: mbanjac@mas.bg.ac.rs**

UVOD

Sistem klimatizacije na VMA – Beograd radi sa 100 % svežim vazduhom. Prvobitni sistem rekuperacije toplote otpadnog vazduha na centralnoj pripremi CPV-1 na VMA u Beogradu izveden je sa lamelastim razmenjivačima toplote sa razmakom između lamela $\delta = 1,8$ mm što se u specifičnim radnim uslovima pokazalo kao neadekvatno jer je veoma brzo došlo do začepjenja rekuperatora i do stavljanja sistema rekuperacije van funkcije. U okviru Naučno-istraživačkog projekta tehnološkog razvoja TP18003 urađeno je projektovanje novog sistema rekuperacije i ugradnja novih bakar-aluminijum lamelastih razmenjivača toplote u skladu sa DIN 1946 sa razmakom između lamela

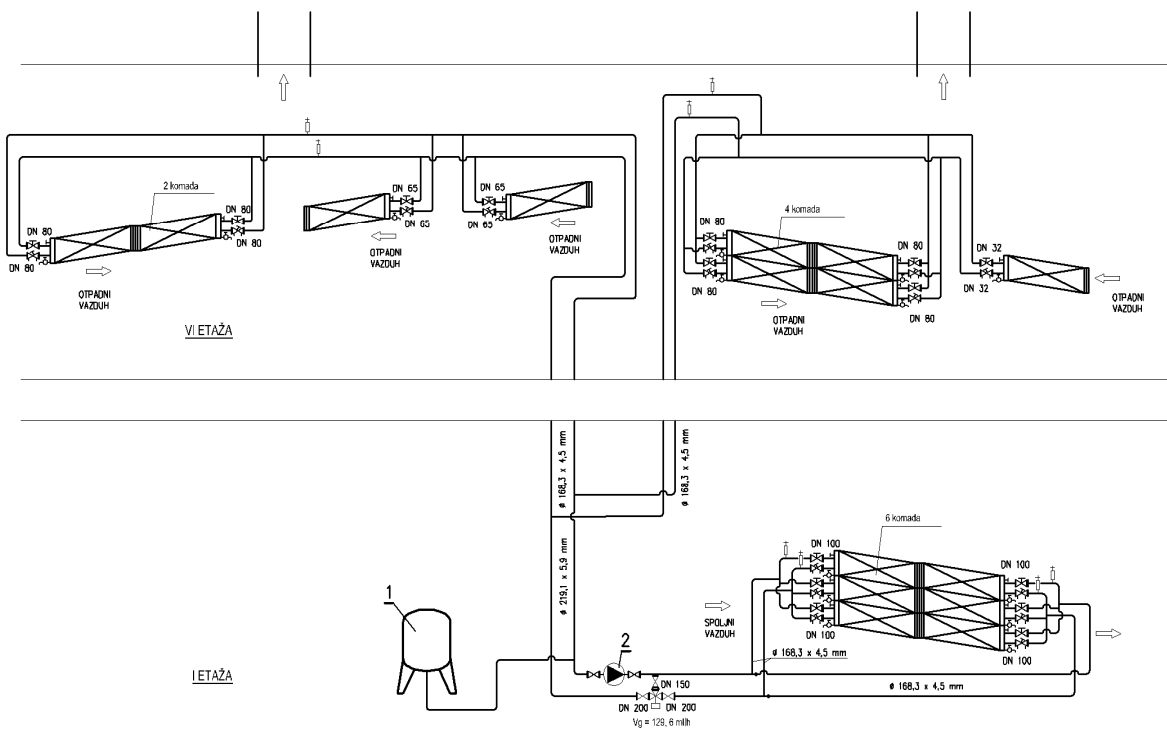
$\delta = 3,0$ mm.

Po puštanju postrojenja u rad izvršeno je merenje karakterističnih termofizičkih parametara.

TEHNIČKI OPIS SISTEMA

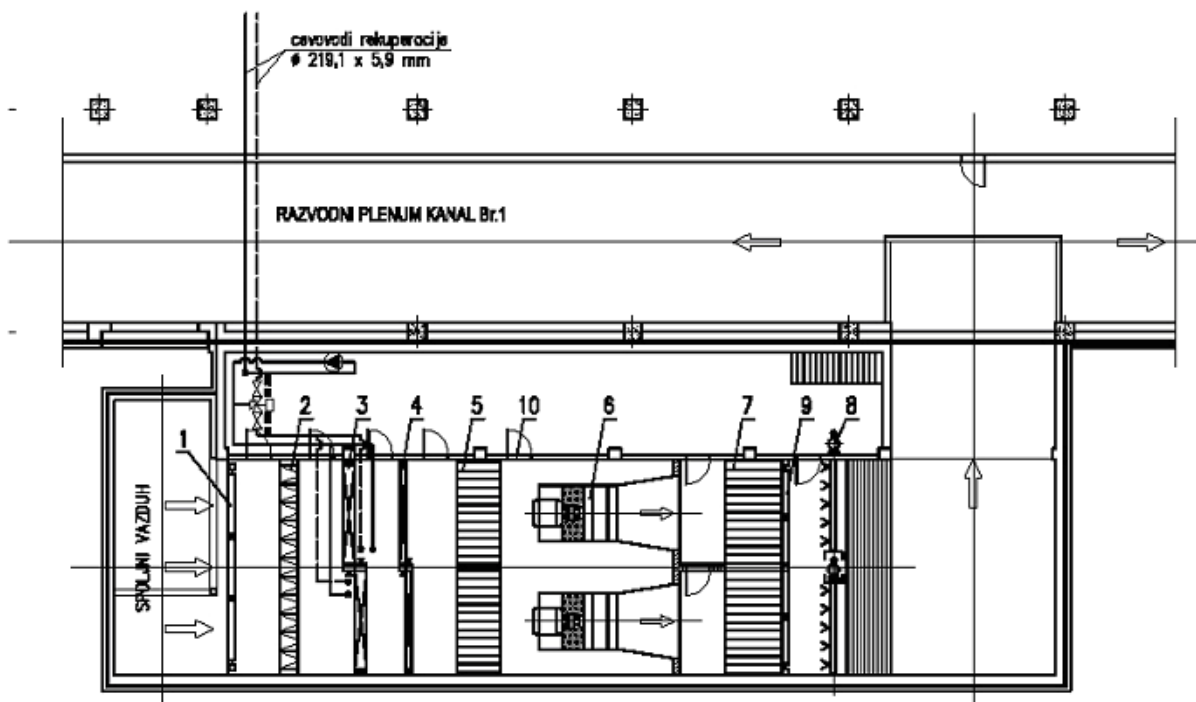
Ugrađeno je 6 lamelnih razmenjivača na usisnoj strani i 9 na odsisnoj. Svi razmenjivači su osmoredi, sa šahovskim rasporedom cevi. Novoprojektovani kapacitet sistema za rekuperaciju otpadne toplote pri spoljnoj temperaturi $t_s = -15\text{ }^{\circ}\text{C}$ iznosi 1838 kW. Fluid za razmenu toplote je 30% rastvor etilen-glikola.

Na slici 1. data je šema veze novoizgrađenog sistema rekuperacije toplote otpadnog vazduha.

Slika 1. Šema veze sistema rekuperacije CPV-1

Na slici 2. data je dispozicija opreme sistema CPV-1.

Slika 2. Dispozicija opreme centralne pripreme vazduha CPV-1 sa rekuperacijom otpadne toplote

Legenda:

1. Demper na motorni pogon	6. Aksijalni ventilator sa promenljivim kapacitetom
2. Vrećasti filter	7. Prigušivač zvuka
3. Rekuperativni izmenjivač toplote	8. Parni ovlaživač vazduha
4. Lamelasti grejač vazduha	9. Demper na motorni pogon
5. Prigušivač zvuka	10. Metalna kontrolna vrata

Metodologija korištena pri termičkom proračunu rekuperatora toplote zasnovana je na istraživanjima ruskih i američkih autora Judina, Karasine, Kanaveca, Kejsa, Londona, Gianolio-a i Cuti-a.

Specifičnost ove metodologije je što se u izrazu za proračun koeficijenta konvektivnog prenosa toplote koristi Reynoldsov broj Re_s čija je karakteristična veličina korak lamele s , tako da se pri istom obliku i rasporedu lamela može vršiti izbor optimalnog cevnog snopa u pogledu prečnika okruglih cevi kao i njihovog rasporeda.

Prema usvojenoj metodologiji koristi se jedinstvena kriterijalna jednačina za proračun koeficijenta konvektivnog prenosa toplote na strani orebrenog dela snopa cevi Gajić i Isakov [2]:

$$Nu_{ok} = m \cdot Re^n \cdot Pr^{0,33} \cdot \left(\frac{d_o}{s}\right)^{-0,54} \cdot \left(\frac{h_r}{s}\right)^{-0,14}$$

gde su:

$$Nu_{ok} = \frac{\alpha_{ok} \cdot s}{\lambda}$$

$$Re = \frac{w \cdot s}{\nu}$$

λ , ν , Pr – termička provodnost, kinematski viskozitet i Prantlov broj fluida na njegovoj srednjoj temperaturi

w – brzina fluida u uskom preseku snopa cevi [m/s]

d_o – prečnik osnovne cevi koja nosi rebro [m]

h_r – visina rebra [m]

s – korak rebra na cevi [m]

m, n – koeficijenti koji uzimaju u obzir oblik snopa cevi, odnosno njihov raspored

EKSPERIMENTALNA MERENJA

Merna instalacija

Merenje termofizičkih parametara vazduha izvršeno je na izvedenom demonstracionom postrojenju za dva režima:

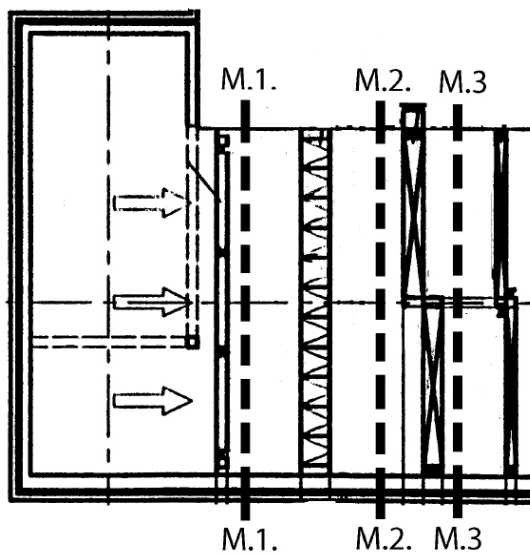
1. U pogonu je samo aksijalni ventilator A (srednje opterećenje 110A)

2. U pogonu su obadva ventilatora i to A sa opterećenjem 110A i B sa opterećenjem 130A.

Ušisna rešetka (demper) je za oba režima merenja bila potpuno otvorena.

Na slici 3. prikazani su merni preseki za merenje termofizičkih parametara:

- Merni presek M1 (neposredno iza dempera) - merenje protoka svežeg vazduha
- Merni presek M2 – merenje temperature i pritiska ispred rekuperativnog razmenjivača toplote
- Merni presek M3 – merenje temperature i pritiska vazduha iza rekuperativnog razmenjivača toplote.

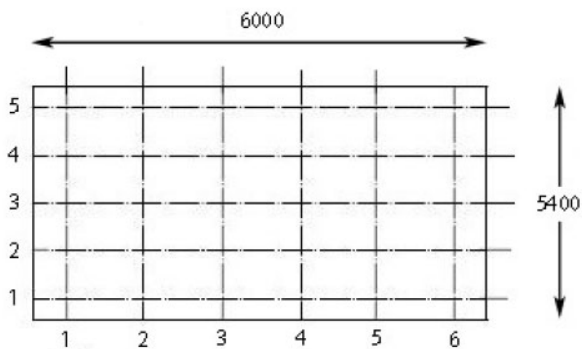

Slika 3. Merni preseki

Merenje brzina je izvršeno turbinskim anemometrom u potrebnom broju tačaka mernog preseka M1 u skladu sa standardom ISO 5802, dok je merenje temperature urađeno u više reprezentativnih tačaka mernih preseka M2 i M3 elektronskim davačima temperature.

Rezultati merenja

Na slici 4. prikazan je raspored mernih tačaka u mernom preseku M1.

Slika 4. Raspored mernih tačaka u mernom preseku M1

U tabelama 1 i 2 prikazane su izmerene vrednosti brzina kao i izračunate vrednosti protoka svežeg vazduha za režime 1 i 2:

TABELA 1. – IZMERENE VREDNOSTI U POLJU BRZINA ZA REŽIM 1

	c_i						c	Q
	[m/s]							
5	2,40	1,67	2,00	0,80	0,60	0,50	2,39	278381
4	3,60	2,40	1,10	0,98	0,50	2,00		
3	2,20	1,00	0,40	0,60	2,20	3,10		
2	3,88	3,60	2,11	2,70	3,81	3,60		
1	2,10	4,10	4,10	4,72	5,87	2,96		
	1	2	3	4	5	6		

TABELA 2. – IZMERENE VREDNOSTI U POLJU BRZINA ZA REŽIM 2

	c_i						c	Q
	[m/s]							
5	5,30	5,50	1,60	1,00	0,32	0,82	4,12	479974
4	7,50	4,50	1,40	2,10	0,32	2,33		
3	3,77	2,50	1,00	1,00	3,16	5,50		
2	7,80	6,10	4,00	6,30	5,80	2,80		
1	3,50	8,00	7,50	8,68	9,55	3,80		
	1	2	3	4	5	6		

U tabelama 3 i 4 date su srednje vrednosti izmerenih temperatura i relativne vlažnosti vazduha ispred i iza rekuperatora, kao i pad pritiska na rekuperatoru za režime 1 i 2.

TABELA 3. – OSREDNJENE IZMERENE VREDNOSTI TEMPERATURE ZA REŽIM 1

	t_{sr}	Δt_{sr}
	°C	°C
Ulaz	0,28	4,58
Izlaz	4,85	

TABELA 4. – OSREDNJENE IZMERENE VREDNOSTI TEMPERATURE ZA REŽIM 2

	t_{sr}	Δt_{sr}
	°C	°C
Ulaz	1,80	4,80
Izlaz	6,60	

Izmerene vrednosti su uz ograničavajući faktor tehničke nemogućnost pronalaženja dovoljno duge prave deonice za merenje protoka, pokazale slaganje sa izabranom proračunskom metodologijom u granicama od 10 % u pogledu kapaciteta rekuperatora.

TEHNOEKONOMSKA ANALIZA

Tehnoekonomska analiza izvršene zamene rekuperatora otpadne toplote sistema CPV-1 na VMA, pokazuje sledeće:

- Srednja temperatura spoljnog vazduha u sezoni grejanja za Beograd:

$$t_s = 4,6 \text{ } ^\circ\text{C}$$

- Ukupna predračunska vrednost investicionih troškova projektovanja, demontaže nestandardne opreme i delova i ugradnje novih razmenjivača, opreme i delova iznosi:

$$c_i = 9.700.000 \text{ din}$$

- Ukupni procenjeni eksplatacioni troškovi u sezoni grejanja koji se odnose na sistem za rekuperaciju toplote otpadnog vazduha CPV-1 (energija + održavanje):

$$c_e = 900.000 \text{ din/god}$$

- Ukupna količina toplotne energije dobijene u sistemu za rekuperaciju CPV-1 u toku jedne sezone grejanja primenom novih lamelnih razmenjivača toplote iznosi:

$$Q = h z Q_{sr} = 2.198.859 \text{ kWh/god}$$

gde su:

z – broj dana u sezoni grejanja = 175

h - prosečan broj sati dnevno za angažovanje = 14 h

Q_{sr} - srednja časovna ušteda topl. energije za $t_s = 4,6 \text{ } ^\circ\text{C} = 897,49 \text{ kW}$

- Vrednost dobijene toplotne energije po tržišnoj ceni za poslovne prostore u Beogradu:

$$c = c_1 Q = 8.795.436 \text{ din/god}$$

gde je c_1 – jedinična tržišna cena toplotne energije = 4 din/kWh

- Neto vrednost godišnje uštede u troškovima potrošnje toplotne energije:

$$c_n = c - c_e = 7.895.436 \text{ din/god}$$

- Statički period povraćaja uložениh sredstava iznosi:

$$\tau = c_i / c_n = 1,23 \text{ god}$$

- Godišnja ušteda u potrošnji prirodnog gasa kao pogonskog goriva iznosi:

$$N = \frac{Q}{H_d \eta} = 292.401 \text{ m}^3 / \text{god}$$

gde su:

H_d - donja toplotna moć prirodnog gasa = 9,4 kWh/m³

η - stepen korisnosti kotlovskeg postrojenja = 0,8

- Godišnje smanjenje emisije CO₂ iznosi:

$$E_{CO_2} = 1,9 N = 555.563 \text{ kg/god}$$

ZAKLJUČAK

Sistemi klimatizacije koji rade sa 100% svežim vazduhom su veliki potrošači energije tako da je ugradnja sistema rekuperacije toplote u mnogim zemljama EU postala zakonska obaveza. U radu je pokazano i koliko je velika isplativost ovih sistema odnosno koliko je kratak statički period povraćaja uloženi sredstava. Sa druge strane pokazana je i pouzdanost izabrane metodologije proračuna prenosa toplote kod orebrenih lamelastih razmenjivača toplote, što ima poseban značaj s obzirom na složenost samog procesa prenosa, kao i na malu zastupljenost problema u literaturi.

LITERATURA

1. I. Jojić, D. Gajić, B. Aleksić, , 2008, "Glavni mašinski projekat ugradnje novog sistema za rekuperaciju toplote otpadnog vazduha na centralnoj pripremi vazduha CPV-1 za klimatizaciju dela VMA", Institut "Kirilo Savić" - Beograd
2. D. Gajić, M. Isakov, 2001, NIP "Osnove za razvoj konstrukcije i metodologija termotehničkih i hidrauličkih proračuna lamelnih razmenjivača toplote", EVB 2401/2001, Institut "Kirilo Savić" - Beograd, 2001
3. Đ. Kozić, B.Vasiljević, V.Bekavac, 1983, "Priručnik za termodinamiku i prostiranje toplote", Građevinska knjiga - Beograd